

SLOVENIJA

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Gosposka 12 — Naročnina četrtletno 15 din, za pol leta 30 din, za vse leto 60 din — Posamezna štev. 2 din — V zamejstvu za vse leto 90 din — Poštnoček rač.: Ljubljana 16.176 — Rokopisov ne vračamo — Oglasi po tarifu — Izhaja vsakega 1. 11. in 21. v mesecu — Tiska tiskarna M. Hrevatin v Ljubljani

Majhne ali velike države?

Naši bralci se utegnejo še spominjati sestavka švicarskega pisatelja Fritza Ernsta o »Minljivosti velike države«, ki smo ga priobčili v izvlečku v lanski 44. številki. V njem je Ernst izčrpno dokazal z dejstvi iz zgodovine, da ne daje velikost države poročstva niti za varnost niti za dolgotrajnost, prav kakor majhen obseg države še ne pomeni nevarnosti zanjo. Zgodovina kaže marveč, da so trajale majhne države dalje kakor velike, da so pred vsem v Evropi velike državne tvorbe, ki so bile zgetene iz majhnih ali srednjih ozemelj, trajale primeroma kratko dobo.

Na videz v popolnem nasprotju s temi izjavami je pa sestavek, ki ga je napisal vojaški izvedenec laškega obzornika »Critica fascista« o vojni bodočih časov. Pisec omenja bolj in bolj naraščajoče tehniziranje novodobne vojne, ki ji morejo biti kos le industrijske velike sile. Iz tega pa izvaja, da bodo majhne države sploh zginele.

Ta sklep je pa le na videz pravičen. Brez dvoma morejo samo velike industrijske sile razviti svojo vojno moč do takšne mere, da se vsaj zdi, da je vsak odpor proti njim zastoj. Zdi se — toda prav zgodovina sedanje vojne dokazuje tudi nasprotno. Opozorimo naj samo na finski-rusko in grško-italijansko vojno. In če gremo stvarno do dna, tedaj vidimo, da si morejo tudi majhne države ustvariti izdatno tehnično vojno moč kakor na primer Švedska ali Švica. Iz tega sledi, da je razmerje med državo z veliko in državo z majhno tehnično vojno močjo ali tako imenovanim vojnim potencialom natančno isto, kakor je bilo od nekdaj. In če je bila kljub temu, na videz za majhne države brezizglednemu razmerju sil nasproti velikim državam, življenjska moč in odpornost majhnih držav zmeraj v zgodovini večja kakor trajnost in odpornost velikih sil, tedaj res ne vidimo, zakaj naj bi se to spremenilo prav in šele odslej naprej.

Sicer bi pa opozorili še na relativno vrednost vseh pojavov in pojmov političnega življenja. Kdaj se prav za prav neha majhna država in začenja velika? In ali je mar tehnična vojna moč velikih držav stalna in ne podvržena nepretrgani menji? Nekaj primerov iz sodobnega političnega sveta bo stvar najboljše ponazorilo. Vzemimo na primer Italijo in Ameriko. Gotovo je bila tehnična vojna moč Italije, posebno če jo vzamemo zgolj statično, v začetku sedanje vojne večja, v celoti vzeta še morebiti precej večja kakor ameriška. Ali prav tako se lahko reče, da je danes že precej manjša in da se bo zaradi skoraj neomejenih razvojnih mogočosti ameriške industrije to razmerje še naprej večalo v neprilog Italije, in če bo oboroževanje še dolgo trajalo, tedaj bo kmalu nekako takšno, kakor je danes na primer med Italijo in Švedsko. Saj na dolgo dobo niti mnogo močnejša tehnična vojna moč Nemčije ne bi imela izgledov, kosati se z ameriško. To priznavajo tudi resnejši nemški listi sami, ki sicer ne dvomijo o razvojnih mogočostih ameriške vojne moči, toda obenem tudi poudarjajo, da bo čez leta, ko bo ta mogla resno šteti, vojna že davno končana.

Iz vsega tega pa sledi, če bi veljal nauk omenjenega obzornika, da bi Italija in Nemčija sploh ne bili smeli vojne začeti. Ker sta je pa vendarle začeli, je očitno, da ne gledata na razvoj in mogočosti vojne zgolj s stališča tehnične vojne moči, ampak pred vsem s popolnoma drugih vidikov, pri katerih je še mnogo bolj važna od tehnične pripravljenosti tehnična izurjenost in duh vojsčaka. V okvir pričujočega sestavka ne spada, da bi se spuščali v njihno oceno na eni ali drugi strani, gotovo pa je, da sta pri malih narodih lahko prav tako velika kakor pri velikih.

Dosedanji zgodovinski razvoj torej prav nič ne dokazuje, da bi bile majhne države

vnaprej obsojene na pogin. Navzlic temu pa vendar nočemo trditi, da bi bila popolnoma neodvisna, samostojna majhna država nekaj, kar bo v vsakem primeru ostalo. Še več, že za danes se lahko reče, da takih držav niti ni več. Vsak hip doživljamo, da posegajo večje države v področje malih na način, ki pomeni očitno kršenje njihne meddržavne suverenosti. Na drugi strani pa se čedalje močnejše uveljavlja novodobno gospodarstvo, ki more uspevati le ob bolj in bolj neovirani mednarodni izmeni gospodarskih dobrin in surovin, torej ob bolj in bolj neoviranem prometu. Ta izmena hoče že dejansko nujno odstraniti vse tisto, kar bi utegnulo njo samo ovirati. K temu pa spada bolj ali

manj slehernna državna neodvisnost, pri čemer je jasno, da jo ovirajo manjša gospodarska telesa že zaradi svoje manjše razsežnosti in produkcijske sposobnosti bolj od velikih. Res neodvisnih majhnih držav torej danes skoraj ni. Pač pa se lahko reče po drugi strani, da so zvezne države velikobritanskega vladarstva navznoter in navzven mnogo bolj neodvisne kakor oblikovno neodvisne majhne države. Ta vzporedba nam kaže tudi pot, po kateri bodo majhne države morale iti, v svojo lastno korist bolj prejkakor slej. Kajti sicer se jim bo zgodilo, da bodo izčrepavale svoje moči v narodovitem omahovanju in nepretrganem strahu, da jih ne zajame kakšna svetovna vihra, namesto da bi jih posvečale rodovitnemu delu za svoj narod, to se pravi za delovne množice svojega naroda.

je drugi ne marajo. »Kajti s tem ne pridobi tista država niti tistega, kar drugi izgubi, že zato ne, ker zatiran narod nikdar ne producira toliko, kolikor vrednot ustvari svobodno ljudstvo. S tem se doseže samo stanje ogromnega uničevanja vrednot z negotovostjo, mrzličnim oboroževanjem in vojevanjem, katerih negativnih nasledkov ne moremo nikdar dovolj preценiti.« (H. Bauer.)

Tudi Švica je bila nekoč sama v sebi podobna današnji Evropi, ki taji in prezira svojo skupnost in zato prinaša škodo vsem. V začetku 18. stol. tja v 19. stol. je bila Švica tudi tako needina sama v sebi s svojimi 470 notranjimi carinskimi mejami in vsemogočnimi kantoni, ki niso hoteli poznati drug drugega. Potrebna je bila vojna — in sicer zadnja vojna — med Švicarji samimi (1847. leta), da so utrlji pot skupni blaginji vseh Švicarjev vseh narodnosti, ver in kantonov.

In ta pot je bila v združitvi vseh moči za višjo enoto. Notranje meje kantonov so še ostale na karti, posamezni udje švicarskega državnega naroda in kantoni niso izgubili svojih posebnosti, toda Švicar ni bil več zakrknjen, postal je širokopotezen, iz medsebojne zasovraženosti in razcepjenosti je nastala močnejša zvezna država, ki je skrbela za skupne koristi, ne da bi se morila v rasti posameznih delov. Tedaj je dobila Švica nov življenjski prostor, ne da bi pridobila en sam kvadratni kilometer novega ozemlja. Gospodarske moči je združila Švica s tem, da je podredila politične posebne koristi višjemu namenu — blagru zveze. Plemstvo, meščanstvo, cerkvene in posvetne korporacije, pokrajine in kantoni so se mu morali ukloniti.

In v teh švicarskih bojih je klila svetovno zgodovinska misel, da je za nove, višje kulturne naloge človeštva potrebna skupna svobodna organizacija celih narodov in kontinentov, ki naj ob svobodi sestavnih delov tvorijo veliko živo interesno skupnost.

—kr—

Švica in vprašanje »življenjskega prostora«

Do švicarske zveze je prišlo zaradi pritiska zunanje nevarnosti, ki je dala vzpodbudo, da je treba zaradi samohranitve in celote doprinesiti žrtve, ki jih zahteva organska struktura. Te pripravljenosti pri Evropi še ni, pod nekimi okoliščinami pa lahko hitreje nastopi, kakor pričakujemo.

K. Neergard

Šest in dvajset večinoma pregosto naseljenih evropskih držav se je borilo za svoj prostor na soncu in se obdajalo z 20.000 km dolgimi mejami. Graditev, vzdrževanje in zavarovanje teh mejnih zapor je v mnogo deželah še pred izbruhom vojne 1939. leta požrlo več narodnega premoženja kakor skrbstvo za blagor ljudstva. Človek je v 20. stoletju s tehniko obvladal in izkoristil naravne moči tako, kakor si nekoč ljudje niti sanjati niso upali, posamezne države so pa vodile tako politiko, kot da živimo v 14. stoletju. Zaradi tega se je od 1914. leta dalje vedno bolj zaostrovala gospodarska in politična stiska Evrope, v kateri je vsaka dežela po svoje iskala svoj življenjski prostor, kot da je gospodarica za se in kot da bi škoda, povzročena enemu udu evropske družbe, koristila drugemu, in kot da stiske enega ne bodo občutili drugi.

Švica nam je tudi v gospodarstvu klasičen primer za pametno in pravilno gospodarsko politiko: v enem stoletju se je število švicarskega prebivalstva podvojilo na štiri milijone, ker je tehnika v tem času ustvarila nove industrije, boljše zveze s svetom, nove življenjske mogočosti, širši življenjski prostor. Pri tem se je pokazalo, da je »življenjski prostor danes manj kakor kdaj koli vprašanje števila kvadratnih kilometrov, s katerimi razpolaga posamezen državni narod; življenjski prostor je odvisen mnogo bolj od trajne graditve razmerja med državami, pri čemer ljudstva v medsebojnem dajanju in jemanju lahko drug drugega dvigajo in bogate«, kakor pravi Švicar Hans Bauer.

Ker je Švica skrbela za umno in zdravo gospodarstvo doma in za dobre zveze s svetom, dobro preživlja poldrug milijon ljudi več, kakor bi jih mogla rediti skromna moč dežele same, ki je brez morja in brez kolonij. O tem je zgovorno pričala švicarska deželna razstava 1939. leta, ki je poučna za vse narode in o kateri niso vedeli nič povedati naši slavni dnevni časopisi, ker ti morajo pač bolj skrbeti za neomajno strankarsko pripadnost ljudi kakor za kaj resnega.* S tremi četrtinami svoje zun. politike je Švica navezana na Ev-

* Če nam bo le prostor dopuščal, bomo v »Sloveniji« objavili sestavek o tej pomembni razstavi. Prijatelje pa opozarjamo, da je izšla o njej 1600 strani(!) obsegajoča knjiga »Die Schweizer Landesausstellung« z mnogo slikami, risbami in sestavi najboljših švicarskih moč.

ropo in s tem tudi živo prizadeta pri njeni usodi. 40 do 50% švicarskega narodnega dohodka izvira iz gospodarskih zvez s svetom in sicer 30% iz izvoza dobrega blaga, ostanek pa iz naložb kapitala v zamejstvu, iz tujskega prometa, prevozniških in zavarovalnih poslov.

Gospodarski prostor Švice sega torej daleč čez državne meje, veliko gospodarsko uspevanje je v nasprotju z njeno majhno politično močjo. Evropski narodi so v tem smislu skoraj vsi bolj ali manj »ljudstva brez prostora« in za vse te je prava rešitev tega vprašanja ista kakor za Švico. Vsi ti narodi imajo enak interes. To je sporazum med evropskimi narodi, mednarodni pravni red, federacija vsaj tistih narodov, ki so dobre volje. Na noben način pa ni rešitve v tem, da bi neki narod zasadi svojo nacionalno zastavo tam, kjer

Vojna in politika

Vojna in Italijani.

Na afriškem bojišču so zadnje čase Angleži kar nenehno objavljali znatne uspehe. Italijani so angleške uspehe sicer brez pridržka priznali, poudarili so pa, da ti uspehi niso niti dokončni niti odločilni. Naenkrat so Angleži oziroma Amerikanci naznanili svetu, da so se pojavili v gornjeitalijanskih mestih nemiri, tako da so morali poseči vmes celo nemški vojaki. Te vesti so Italijani najodločneje demantirali in naslednje dni so se vršile v gornji Italiji celo manifestacije popolnega zaupanja Mussoliniju. V istem času je odšlo šest ministrov in en podtajnik od zelene vladne mize na fronto.

Poravnajte naročnino!

Zadnje dni se je pričela v Albaniji možna italijanska ofenziva, v kateri so pa, kakor je videti, do sedaj Grki zdržali.

Vojno tovarništvo Italije z Nemčijo ni dobilo samo poudarka z razgovorom Mussolinija in Hitlerja 19. in 20. januarja z vpepljavo skupnih poštinih znamk za obe državi s slikami obeh voditeljev, ampak tudi s prihodom nemške vojske na sredozemsko bojišče; kakor smo že v zadnji številki povedali in poudarili, da je s tem prišlo do tega, da se Nemčija vojskuje na dveh frontah, kar je Hitler sam imel kot nekaj, čemur se mora Nemčija na vsak način izogniti.

Nemški zrakovni napadi na Anglijo so ponehali, istočasno so Nemci z vsemi sredstvi razširili pričakovanje, da je to mir pred viharjem in da Nemčija pripravlja odločilni napad na Anglijo, ki bo to vojno

odločil in končal še v tekočem letu. To se popolnoma ujema s stališčem Nemcev že v začetku vojne, da je treba vojno bliskovito končati, ker Nemčija za dolgotrajno vojno nima volje. Te napovedi se razlikujejo od prejšnjih samo po tem, da so dolgotrajnejše in zvočnejše, ker prej so se vsa velika dela čisto na kratko in preprosto napovedala in potem izvršila.

Vojna med Grčijo in Italijo je dobila posebno tragično noto s tem, da je voditelj Grčije in zlasti genialni ravnalec vse te vojne — general Metaxas zaradi prevelikih naporov nenadoma umrl. Kakor ob smrti vsakega velikega moža, ki ima v rokah usodo naroda, se bo šele sedaj pokazalo, ali je imel tudi daljnovidno zmožnost, najti in vpeljati sposobne sodelavce tako, da ga bodo enakovredno nadomestili.

Romunija in njene težave.

Novic o strankarskih obračunih iz Romunija smo že vajeni, nekoliko presenetila pa nas je novica o pravem pravcatem uporu. Najprej smo slišali, da je bil umorjen nemški častnik in sicer da ga je umoril neki Grk. Potem se je slišalo, da minister za notranje zadeve Petrovicescu ni pokazal dovolj vneme, da se morilec zaslеди in kaznuje, in da je bil zato kot minister odpuščen, da pa je potem organiziral upor Železne garde. Vloga voditelja Železne garde Sima Horia še ni čisto razločna. Posebno kočljiva je bila v tem primeru naloga nemške vojske, ki je v Romuniji. Gotovo imajo Nemci kot taki interes na tem, da vladata v Romuniji mir in red, razen ako bi si želeli nemira zato, da bi jih prisilil vzeti državo popolnoma v svoje roke. Konduktor Antonescu je od-

Z A P I S K I

Kdo je odgovoren?

ločno in jasno izjavil, da hoče iti najtesnejše roko v roki z Italijo in Nemčijo. Železna garda je pa tudi organizacija, ki je zrasla iz korenin nemško-italijanske ideologije. Trdi se, da so diference nastale zaradi tega, ker se obe stranki nista ujemali s stališčem, ki ga je treba držati naproti Nemcem, kar je pa ravno iz teh razlogov nekoliko težko umljivo. Mislimo, da bo prav, ako rečemo, da je pravi vzrok velika beda, ker ta zelo rada povzroča needinost in razdor. O veliki politični bedi romunskega naroda je pa težko dvomiti.

Zanimiv popotnik.

Po Evropi potuje sedaj zelo zanimiv popotnik, to je ameriški polkovnik Donovan. Po posebnem naročilu ameriškega predsednika Roosevelta, ki je bil nedavno slovesno vnovič ustoličen, obiskuje odločilne osebnosti evropske politike in ima z njim dalj ali manj časa trajajoče razgovore. Vsebinska teza razgovorov se ne objavlja. Niti tega ne vemo, ali bolj vprašuje, ali bolj sam pripoveduje. Prepričani smo pa, da ti razgovori niso kar brez nič, da bodo morda v marsikateri stvari odločilno vplivali. Donovan je imel daljši razgovor tudi z našim kraljevskim namestnikom knezom Pavlom.

V istem času je prišel na obisk v Anglijo tudi Wendell Willkie, bivši Rooseveltov protikandidat, ki pa kakor znano, v zunanji politiki zastopa popolnoma isto stališče.

Med tem so v Ameriki naravnost po kraljevski sprejeli novega veleposlanika Halifaxa. Ta je v pozdravnih razgovorih povedal, da je cilj angleškega vojskovanja, da vpeljejo z Amerikanci vred nov red v Evropi in da preprečijo enkrat za vselej vsako tako veliko vojno.

Življenje v Angliji

se je od začetka vojne podražilo samo za 25%, čeprav so angleške ladje, ki prevajajo živila in drugo blago, v stalni nevarnosti pred Nemci in jih mnogo ne dospe na cilj. V marsikateri nevtralni državi je draginja precej večja.

Moskva veliko žrtvuje za prijateljstvo z Nemčijo.

Sovjetska unija ne more sama dobiti Nemčiji vsega blaga, kakor ga ji je obljubila v zadnjih pogodbah. Zato nakupuje bombaž, baker in žito posebno v ameriških državah. Novi angleški poslanik Halifax v Washingtonu je opozoril na ruske nakupe ameriško vlado, ki je izjavila, da bo pregledala ruska naročila in jih omejila, če so tolikšna, da bi res zalegla Nemčiji.

Iz zasedenih dežel.

Iz držav, ki so jih zasedli med vojno Nemci, se ne sliši dosti. Le tu pa tam bemo kaj v nemških listih o njih. Največ je še slišati iz Norveške in Holandije. Videti je, da se te deželi ne moreta prav prilagoditi novim razmeram.

Na Norveškem vlada, pod nemškim nadzorstvom seveda, znani major Quisling, čigar ime je postalo, kakor ime njegovega finskega tovariša Kuusinen, že nekakšen simbol. Naslanja se na organizacijo Nasjonal Samling, osnovano po fašističnem zgledu. Očitno pa jo večina norveškega ljudstva odklanja, pretepi med njenimi udi in Norvežani so vsakdanja stvar, in Quisling mora groziti z zapori, da vzdržuje red. V zadnjem času skuša postaviti Quisling polk iz norveških prostovoljcev, ki bi naj šli Nemcem na pomoč. Ta polk naj bi se imenoval Nordland in baje se je že 500 prostovoljcev prijavilo zanj.

Quisling je tudi odstavil norveškega kralja Haakona. Zato ga listi ne smejo več imenovati kralja, in kadar nanese beseda nanj, morajo govoriti o »danskem princu«, kar je bil kralj pred kronanjem.

Tudi s Holandci niso Nemci zadovoljni. Še izpred vojne je sicer tam narodno-socialistična organizacija, osnovana po nemškem zgledu, ki jo vodi Mussert. Odposlanstvo te stranke se sedaj nahaja v Nemčiji, da sprejme navodila. Pri tej priložnosti pa daje nemški list za Holandijo, »Deutsche Zeitung in den Niederlanden«, Holandcem nauke in jih vprašuje, kaj še zmeraj čakajo, ko vse druge holandske stranke popolnoma prezirajo zahteve nove dobe. Kajti zmaga Nemčije, pravi list, je izven dvoma, in nemški duh oblikuje nov svet, v katerem bodo tudi Holandci dobili svoj prostor, ki jim bo dal mogočnost, da se razvijajo. Novi red v Evropi pa ne more čakati, da se bodo Holandci spomnili vloge, ki bi jo morali imeti v njem.

Dne 23. letošnjega januarja je omenilo »Jutro« naredbo prometnega ministra glede zavarovanja državnega prometnega osebja, ki da je strogo centralistična in jemlje samoupravam v zavarovanju prometnega osebja še tisto malo avtonomije, kar je je doslej imelo. Pri tem pa je »Jutro« še zapisalo, da je s to naredbo hudo nezadovoljen »Slovenec«, ki »je posvetil kar dve koloni kritiki nove naredbe, pri tem pa se delal, kakor da njega ne zadevata nobena odgovornost«. V resnici pa da so »pred slovenskimi železničarji odgovorni oni sami, saj so imeli dovolj priložnosti in moči, da naredbi pravočasno izderejo centralistične zobe in jo navdajo z duhom samouprave, ki bi odgovarjal sedanji liniji državne politike«. »Jutro« pristavlja še k temu, da skušajo »Slovenec« in njegovi tolažiti svoje ljudi z zagotovitvijo, »da za trdno pričakujejo, da bo »ta naredba, ki žali najgloblja čustva našega naroda, razveljavljena«. »Jutro« meni dalje, da je to sicer prav mogoče, pa le zato, ker bodo najbrž z vso odločnostjo nastopili proti njej tudi hrvaški železničarji. Za »Jutro« je dejstvo, »da je bila s soodgovornostjo »Slovenca« spet kedaj sprejeta strogo centralistična naredba«.

»Slovenec« z dne 24. p. m. imenuje to obdolžitev zverženo in ugotavlja, da je naredbo predpisal prometni minister v soglasju z ministrom za socialno politiko. Drugi ministri ali ministrski svet pa da pri tem niso soodločevali.

Naše stališče v tem pogledu je natančno isto, kakor je bilo pred leti in ob najrazličnejših vladah. To pa je, da je vsaka vlada enota, ki se zmeraj ljudstvu tudi sama predstavlja kot enota. Zato tudi ne more in ne sme noben minister v svojem področju kaj ukreniti, kar bi bilo v načelnem nasprotju s smernicami vlade. V vseh takih primerih se mora marveč vsak minister pokoriti vodilu, ki so ga sprejeli vsi člani vlade. Če bi pa le kedaj eden ali drugi minister kaj ukrenil, kar nasprotuje nameram in vodilom vlade kot enote, tedaj imajo njegovi tovariši v vladi zmeraj ne samo mogočnost, ampak tudi pravico zahtevati, da se stvar popravi. In popraviti se tudi mora, kajti če bi se ne, ima spet tisti minister, ki ima proti ukrepu stvarno in načelno osnovane in tehtne ugovore, pravico in dolžnost, da odstopi in s tem izzove krizo vlade. Vsak minister je pač ud vlade kot zastopnik drugih, ne pa zaradi svoje osebe.

In če kaj, je gotovo to, da je uvajanje novih centralističnih in še povrh strogo centralističnih naprav zoper smernice vlade, kakor so bile slovesno razglašene ob sklepu sporazuma s Hrvati.

Kar se pa tiče sporne naredbe, bi samo pokazali na to, da je bila javnosti znana, saj je bila priobčena precej časa pred njeno razglasitvijo v tisku, in da je torej morala biti znana vsaj vsem tistim, ki so nase javno prevzeli dolžnost, da zastopajo naše koristi.

H koncu naj dostavimo, da res nismo samo mi zastopali takega stališča na primer v časih, ko so bili različni jugoslovenci iz Slovenije v vladi, ampak tudi »Slovenec«. Tudi takrat so se izgovarjali jugoslovenci, da pač niso oni krivi, če je kak drug minister na svojem področju kakšno centralističnost zagrešil. Ugotovimo naj povrh še, da je v tistih časih »Jutro« take izgovore svojih ljudi priobčevalo kot razloge in dokaze. Zaradi jasnosti ga zato vprašali, če je zmeraj istega mnenja, ali če je le oznanjevalec dvojne morale: kar velja za nasprotnika, ne velja zame.

Državni dohodki iz sodnijskega prispevka v Sloveniji

Zraven navadnih kolkov je treba pri sodnji plačevati še posebej tako imenovani sodnijski prispevek, ki se plačuje tudi v kolkih. Ta posebna pristojbina je pa namenjena za sodnijska poslopja. Preteklo leto je bilo pri slovenskih sodiščih nabravnega tega sodnijskega prispevka 1.300.000 dinarjev. Za kaj bo porabljen ta milijon, danes še ne vemo. Vsekakor pa je treba, da ostane v Sloveniji, ker so sodnijska poslopja v Sloveniji deloma v slabem stanju, deloma pa na pol premajhna. To slednje velja posebno za ljubljansko sodnijsko palačo, ko je bila zidana pred kakimi 40. leti samo za okrajno in deželno sodišče. V teku let je osebje pri okrajnem in okrož-

Za kakšne stvari se love

V predzadnji številki smo nekoliko predstavili megleno hejslovanstvo, kakor je bilo razlagano v celjski »Novi dobi« dne 20. lanskega decembra. »Novi dobi« se je glede na to zdelo, da bi morala nekaj reči. Ker pa ni nobenega tehtnega in stvarnega odgovora našla, nam očita, da smo zamolčali, da je ona posnela tisti sestavek iz belgrajskega obzornika »Slovenska misao« in da smo stvar prikazali tako, kakor da ga je ona napisala. Ko nas je tako pogrājala, je pa spet takoj pristavila, da se s tistim »tehtnim« in aktualnim člankom seveda strinjamo, da je torej takorekoč sama s seboj in svojo izbiro popolnoma za-

dovoljna. Pogledali smo še enkrat tisto številko »Nove dobe« in res nam je ušlo: takoj v začetku je navedla vir, iz katerega je posnela »tehtni in aktualni« sestavek o »občestvu južnih Slovanov«. Stvar torej takoj popravimo, da ne bo »Nova doba« v oguljeni žurnaljski vzdihovala o stvari, ki da je »vsekakor prav značilna«. V svoje opravičilo naj povemo samo še to, da ni »Nova doba« nikjer zaznamovala, niti z narekovanji niti s tiskom, kje se prevedeni sestavek končuje. Naša zmola je torej res navsezadnje opravičljiva.

Sicer ima pa vsa stvar svojo veselo primeso. »Nova doba« je prinesla dotični sestavek na uvodnem mestu. S tem mu je že na sebi priznala, da izraža njene misli, saj se ni niti z besedico razmejila od nje. Na vse povrh pa še izrečno priznava, da se popolnoma ujema z njim. Ali se »Novi dobi« res ne zdi, da imamo mi pravico, držati se nje, ki nam je tisti zmedeni sestavek prestavila in predstavila, in še z očitnim odobravanjem povrh, ne pa nekega srbskega lista, ki ga tako pri nas skoraj nihče ne pozna? Naše zavrnitve ne bi prav nič spremenilo, če bi ji bili pristavili tri ali štiri besede »posnet po »Slovenski misli««. Natančno vzelo je bil naš izpregled za »Novo dobo« samo poklon, vsaj če sama verjame v tehtnost in aktualnost priobčenih misli. Seveda, če v to tehtnost in stvarnost sama ne verjame, potem ima že pravico, da se krega. Samo stori naj to na nekoliko bolj »tehten« način, da ne bo sama sebe tlačila v godljo. In če imenuje naše razravnavanje s tistim sestavkom »nepotrebno zaletavanje« zaradi tega, ker smo imenovali njo in ne njene vira, potem naj vzame na znanje, da se bomo slej ko prej držali nje in vsakega, ki bi nam skušal presajati med slovenske ljudi tujo zmedo.

Zmeraj znova Štrigova

Zadnjič smo poročali, da je »Obzor« zahteval vrnitev občine Štrigove Hrvaški, da pa ni žrnil o tem, da bi se morali tudi slovenski občini, ki so ju centralisti do delili Hrvaški, vrniti Sloveniji. Sedaj pa zahteva isto »Katolički list«, glasilo zagrebške nadškofije. Tudi ta se huduje, da bo kaplan Miklaužić poklican pred sodišče, ker je delal za pridruženec Štrigove Hrvaški in pravi, da politika »slovenizacije« dela slabe zasluge dobremu, bratovskemu razmerju med Slovenci in Hrvati. A tudi on ne najde besede, da bi se morali tudi slovenski občini vrniti Sloveniji. Zato vabimo prav resno »Katolički list«, da pove kedaj jasno in nedvoumno, brez vsakega slepomiškanja, svoje stališče: ali je za to, da se popravi samo Hrvatom krivica, Slovincem pa ne, ali pa je za to, da se popravi tudi Slovincem? Enaka mera ali dvojna mera?

Pripis: Ob sklepu lista bemo v »Obzorcu« z dne 30. p. m., da je tudi on za to, da se vrnete Sloveniji tisti »obmejni občini, ki sta bili svoje dni pridruženi savski banovini«. Ta lojalna izjava prav nas, ki smo bili od vsega začetka za odkrito sodelovanje s Hrvati, res veseli. In tako upamo, da poslej med nami in Hrvati ne bo več »mejnih« sporov.

Državni dohodki iz sodnijskega prispevka v Sloveniji

Državni dohodki iz sodnijskega prispevka v Sloveniji

S politično veljavo je kakor s stvarnim bogastvom: ko ti je je padlo nekaj v naročje, vseeno če po lastni zaslugi ali po tuji ali tudi le slučajno, se množi sama od sebe, in prav neroden moraš biti, da jo zaigraš.

nem sodišču v Ljubljani močno narastlo. Ko je bilo ustanovljeno apelacijsko sodišče v Ljubljani, je bilo še to stisnjeno med stene, ki so postale že samo za okrajno in okrožno sodišče pretesne. Treba je prostora v ljubljanski sodnijski palači takoj razširiti vsaj toliko, da prizidajo na notranji pritrilni trakt 2 nadstropji. V ta namen naj bi bil porabljen ves dohodek iz sodnijskega prispevka, ki ga plačuje Slovenija, da bi tista sodišča, ki so že sedaj v ljubljanski sodnijski palači, imela vsaj za silo prostora. Za vrhovno sodišče, ki sedaj gostuje v nekaj sobah v ljubljanski mestni hranilnici, je pa treba tako ali tako sezidati novo poslopje, seveda primerno najvišjemu sodišču.

V Skoplju in pri nas

V Skoplju so 27. letošnjega januarja ob posvetitvi radijske postaje imeli v častniškem domu banket. Na njem je povedal vladni predsednik Cvetković tudi, kaj vse je storila vlada za Skoplje navzlic težkim časom. Nedavno tega je postavila veliko, novodobno bolnišnico, ki bo zadostovala za Skoplje in vso vardarsko banovino. Za njo je prišla ženska gimnazija, potem velika električna centrala. Sezidana je bila dalje delavska posredovalnica z delavskim domom, postavljen lep velik most čez Vardar in najmodernejša železniška postaja vse države. Pa tako naprej.

Naj spet pokličemo bralcem v spomin, da je samo poslopje železniške postaje v Skoplju veljalo okoli sto milijonov dinarjev. Pri tem naj tudi opozorimo, da dopušajo slovenske železnice skoraj četrtino vseh dohodkov iz železniškega prometa v državi in da imamo v Ljubljani še zmeraj glavno železniško postajo, ki bo kmalu praznovala svojo stoletnico. Kako je z bolnišnicami pri nas, tudi vemo.

Šestdesetletnica „Samouprave“

»Samouprava«, glasilo JRZ, je 20. letošnjega januarja praznovala šestdesetletnico svojega izhajanja. Omeniti bi bilo pri tem, da je prejšnja radikalna »Samouprava« prenehala izhajati, ko je bila pri nas uvedena diktatura, in da radikalni, njeni ustanovitelji, ne priznavajo, da bi bila sedanja »Samouprava« nadaljevanje prejšnje in ista z njo, kajti oživil da jo je Stojadinović, ki ni niti ud radikalne stranke. V zvezi s tem naj še omenimo, da je začela »Samouprava«, ki jo je Stojadinović ustanovil kot nekako vodilno glasilo vlade in JRZ in seveda kot dnevnik, takoj po njegovem odhodu izhajati kot tednik.

S prejšnjim Stojadinovićevim dnevnikom »Samoupravac« smo imeli tudi mi dovolj razravnavanja in povedati bi bili imeli o njej in politiki njenih gospodov še precej več.

Posebno je bila »Samouprava« v Stojadinovićevih časih ostra zoper Hrvate in njihno narodno zastopstvo. Zato je razumljivo, da so njeno šestdesetletnico omenili prav posebno hrvaški listi. »Hrvatski dnevnik« se spominja najprej njenega pisanja pred svetovno vojno, ko je zagovarjala sporazum med Hrvati in Srbi na »demokratični in liberalni osnovi, spoštujoč in varujoč drug drugemu svojstva in izročilo«. Potem pa primerja njeno takratno pisanje s pisanjem v Stojadinovićevi dobi, češ da ni bilo v tej državi lista, ki bi bil pisal o Hrvatih z večjim cinizmom. Včasih je »Hrvatski dnevnik« navajal kaj iz »Samouprave«. Često so bili celo ti navedki deloma ali v celoti zaplenjeni, ko pa je pustil list prazen prostor na mestu zaplenjenega navedka, je »Samouprava« cinično trdila, da je to storil namenoma!

Sicer pa ji priznava »Hrvatski dnevnik«, da zastopa »Samouprava« danes politiko narodnega sporazuma. To je sicer naravno pri glasilu vladne stranke, kakor je bilo pri takem listu navsezadnje naravno, da je pri prejšnjih svojih gospodih delal drugače.

Naročnike in prijatelje »Slovenije« prosimo, da nam sporoče naslove tistih, ki bi utegnili postati naročniki našega lista. Obstoječi listi je odvisen od pomnožitve naročnikov.

Železna garda in ljotičevščina

Ljotič je vedno postavil za vzor romunsko »železno gardo«, češ da bo samo ona dala ljudstvu »nov red«. Po vsem tem »novem redu«, ki ga je povzročila in ustvarila »železna garda« v Rumuniji, mislimo, da smo pri nas obvarovani pred ljotičevščino in njenimi presvetlimi vzori, kajti zgledi vlečejo, to se pravi, da tudi odbijajo.

Tudi z vremenom nimajo sreče

Odkar se »Jutrovec« drži smola v politiki, so se vrgli na prerokovanje in prerokujejo ljudem iz zvezd, iz rok, iz ptičev, iz vsega mogočega. Tako je »Jutro« 14. januarja videlo krvavo rdeč mesec in iz tega zanesljivo napovedalo strašanski mrz. In kakor nalašč je mrz takoj odjenjal in nebo nam je naklonilo novega snega.

Anglija in Italija

Pod tem naslovom poroča londonski dopisnik švicarskega dnevnika »National-Zeitung«:

Vedenje Angležev do Italijanov je brzkone edinstveno v zgodovini vojn. Ker Angleži po naravi niso niti čustveni niti zavzeti za vojaško službo, gledajo na vso vojno, torej tudi zoper Nemčijo, s trezno stvarnostjo kot na nalogo, ki jo je treba rešiti. Spolnjujejo svojo dolžnost brez velikega besedovanja. Iz tega pa se še ne sme preveč sklepati. Če stoji Britanci pred kadečimi se razvalinami poslopij, ki jih je posvetila zgodovina, tedaj sicer niti ne preklinjajo niti ne prisegajo maščevanja, toda ravno ker pogotneje svojo ogorčenost, zadeva to jače njihno srce, kakor če bi si dajali duška. Značilna je izjava nekega Angleža, ki smo jo slišali pred pogorelim Guildhallom: Tudi ta zguba ne pomeni nič, če pomislimo, da odloča morebiti ta vojna o tisočletnem razdobju človeštva.

Take besede kažejo, da stvarnost ni brez duše. Polagoma so prišli Britanci resnično v križarsko razpoloženje. Pomembno pri tem pa je, da se obrača to samo zoper Nemčijo in prav nič zoper Italijo...

Vsem, ki Vam je obstoj neodvisnega, odločno našega, notranji naši koncentraciji službečega lista pri sre, podprite nas z rednim plačevanjem naročnine!

Nepodpisane ovadbe

»Trgovski list« piše glede na poziv, da se smejo polagati ovadbe po naredbi za pobijanje draginje tudi nepodpisane med drugim tudi tole:

Treba se samo zamisliti v dejanski položaj, ki ga povzroči takšna ovadba. Osumljenec se mora braniti, ne da bi vedel, proti komu se naj brani. Že s tem je njegova obramba oslabiljena. Kriv ali ne kriv, more ovajenemu že silno škodovati samo to, da se začne govoriti o njem, da se mora zagovarjati zaradi navijanja cen. Mnogo ljudi bo vzelo takoj ovadbo za suho zlato in če je ovajeni trgovec, bo takoj izgubil nekaj odjemalcev, pridobil pa jih bo morda konkurent, ki je povzročil ovadbo. In ovajeni ne bo imel možnosti niti, da si poišče zadoščenja. Najgripe obrekovanje se z dopustnostjo anonimnih prijav oprošča.

Holandci in Nemci

»Berliner Lokal-Anzeiger« prinaša opis vtiskov s potovanja po Holandiji, v katerih ugotavlja tudi tole:

Vljudni so Holandci in Holanke, če jih vprašamo za pojasnilo, pa tudi nič več. Pot do nas so našli danes notranje prav tako malo, kakor prej niso našli zunanje. To je žalostno na »holandskem vprašanju«, da je narod germanskega rodu, kri od naše krvi in meso od našega mesa, zaradi usodnega razvoja zgodovinskih dogodkov zadnjih tri sto let, od nesrečnega westfalskega miru 1648. leta, stal ne samo pri strani, ampak da je podlegel zahodnim in severozahodnim vplivom v strahotni meri.

O pravih vzrokih romunskih nemirov

piše švicarski dnevnik »Basler Nachrichten«:

Korenina vsega zla je pač strahovita revščina dežele, ki seveda ljudstva ne more pomiriti. Razlastitev Judov je naredila mnogo bogatih ljudi revne, ni pa obogatila revnih. Zguba Besarabije, polovice Transilvanije in južne Dobrudže je tudi precej pripomogla k obubožanju Rumunije. Saj se ne more več niti dovolj preskrbovati z žitom, ki ga je nekoč v obilju izvažala. In prejšnji najvažnejši vir narodnega bogastva, petrolejski okolišči, so postavili Nemci v svojo službo. Zelo košljivi pa bi postal položaj žele, če bi se vmešali Rusi. V zadnjih dneh se je slišalo večkrat, da igrajo med grešniki vlogo »komunistične«. To pa ne dokazuje mnogo; kajti z oznamenilom »komunistične«, so bili v Rumuniji zmeraj radodarni za vse, ki niso bili vladni vseč. Do zdaj ne kažejo nemiri podobe boljšeških rabuk.

Smučarji! Tschamba Fii Vam ne skriva kože pred soncem, marveč Vam jo dela odporno in rujavo. Drogerija Gregorič, Ljubljana, Prešernova ul. 5.

GOSPODARSTVO

Stiska našega vinogradništva

O neprimernem in slabem načinu pridelovanja vina beremo v obzorniku »Delo proti tuberkulozi« tele zanimive misli, ki jih je napisal dr. Tomaž Furlan:

Menda se nihče od naših vinogradnikov ne zaveda, da bodo morali v kratkem biti boj za svoj obstanek, ki bo mnogo trši kot je bil oni za časa epidemije trtne uši. Slovensko vinogradništvo izgublja tla pod nogami in jih bo izgubilo popolnoma tudi v primeru, če se politične oblike držav ne menjajo. Naše vino je slabo in predrago. V Avstriji smo imeli dovolj obširen trg, danes ga nimamo. Dalmatince spodrina domača vina v Sloveniji sami počasi in gotovo, ker je boljše in cenejši. Sedaj pa si zamislimo, da nas novi red v Evropi na ozko poveže s Sredozemljem. V tem trenutku je po našem vinogradništvu. Italijanska vina bi takoj dokončala bitko, ki jo je Dalmatince začel.

Gotovo so si prizadeali vodilni krogi ustvarili o tej nevarnosti svoje mnenje in pripravili nov načrt za rešitev vinogradništva. Pot je dvojna: ali prevzamemo metode italijanskega, francoskega vinogradništva, ali pa se umaknemo na druge panoge poljedelstva in vinogradništvo v celoti opustimo. Na vsak način pa moramo znižati ceno in zboljšati kvaliteto, sicer zgubimo še domači trg.

Italijanska vina so vsa tipizirana, prodajajo se samo v steklenicah. Tako dobi italijanski (francoski) pivec v kozarec garantirano, izvrstno in še enkrat cenejše vino kot pri nas. Tako postane vino pijača širokih slojev, kot pri nas žgana pijača.

Po naših gostilnah piješ »Gadovo peč«, pa je v resnici rezan Banatčan, piješ »Ljutomerčana«, ki je vse drugo samo ne Ljutomerčan. Alkohol ima umetno dvignjen s sladkorjem, da te upijani kot špirit, sladkobo doseže s saharinom, sodi so žveplani, drugi dan si bolan kot bi imel trebušni legar in boli te glava. Tako ne more obstati ne vinska produkcija ne vinska trgovina.

»Najbolj rabljene besede imajo pri različnih narodih čisto različen pomen. Tako n. pr. izraza »demokracija« in »socializem«. Za latinsko in anglosaško dušo odgovarjata v resnici po vsebini in domisljiji popolnoma nasprotnim predstavam. Pri latinskih narodih pomeni beseda demokracija, da se državi vedno več nalaga, država naj vodi, centralizira, monopolizira, fabricira. Na njo se obračajo stalno vse stranke brez izjeme: radikali, socialisti, monarhisti. Pri Anglosasih pa pomeni ista beseda prav nasprotno: napon vse volje in uveljavljanje osebnosti, država naj bo kolikor mogoče v ozadju, država ne sme razen policije, vojske in diplomacije ničesar voditi, niti šolstva ne.«

Gustave le Bon

KULTURNI PREGLED

—o—a:

Sedaj pa imamo!

(Podbevškov »Jakopič«)

V »Sloveniji« z dne 11. januarja t. l. smo pod naslovom »Knjiga in slavljenje posebne zvrsti« omenili, kako je v ljubljanski banovinski palači, ko so slavili slikarja Riharda Jakopiča, v slovesnem govoru Anton Podbevšek, ki je sestavil »monografijo« o Jakopiču, z dvema stavkoma pobil kakor muhe z muholovnikom vse ljudi, ki so se ukvarjali s čopiči in barvami od grških časov do Jakopiča. Posneli smo lista stavka iz Podbevškovega govora, ki je slovesno trdil, da še noben slikar na svetu ni znal tako kot Jakopič naslikati večnega spreminjanja vseh življenjskih prikazni ter da tudi v sedanjosti nihče ne dosega čustvene vsebine njegovih plamtečih barv.

Sedaj imamo pred seboj tudi Podbevškovo knjigo o Jakopiču, ki jo Podbevšek imenuje monografijo. Zato bomo kar navedli nekaj odstavkov iz nje, da jih izvejo tudi naši bralci in da ugotovimo, kaj današnji dan v imenu propagande za našo oblikujočo umetnost tiskajo in ponujajo ljudem.

Podbevšek takoj v uvodu, ki ima naslov »Nekaj opomb«, piše, da dobi po zaslugi dr. Josipa Režka in bana dr. Natlačena,

sedaj slovenski narod pomembno knjigo (t. j. Podbevškovega »Jakopiča«), ki naj ne bi ostala brez vpliva na naše duševno (menda je hotel reči »duhovno«) življenje! Podbevšek pravi tudi, da bo morda ta »monografija« spadala med tiste redke knjige, ki jih ne beremo samo enkrat, ampak jih prebiramo vedno znova! Pravi, da njegovo, t. j. Podbevškovo mnenje o postanku slovenske umetnosti ni osamljeno, ampak da z njim soglašata tudi Jakopič, ki je l. 1910. zbral na razstavi »80 let upodabljaajoče umetnosti na Slovenskem« slike svojih prednikov na slovenskih tleh in ki je to svoje mnenje v katalogu te razstave povedal in ga mu še pred kratkim ponovil. To mnenje je pa takole: »Napačno je gledanje naših umetnostnih zgodovinarjev, da datira slovenska umetnost že iz 14. stoletja. Vse tisto, kar smo takrat imeli, je bilo prineseno od drugod. Tu in tam opazimo sicer medle odseve domačega občutja pri nekaterih samoukih in pri nekaterih umetnikih, ki so imeli malo več moči v sebi, toda ti pojavi niso mogli odločilno vplivati na razvoj slovenske umetnosti.« Podbevšek pravi tudi, da je dal Jakopiču svoj rokopis v pregled zaradi stvarne korekture, nanašajoče se predvsem na njegove izjave iz raznih let, da je Jakopič rokopis skrbno pregledal, da je menil, da ga Podbevšek preveč povzdiguje, da je pa upošteval Podbevškovo pisateljsko svobodo in ga je le na nekaterih mestih malo popravil.

Drugo poglavje Podbevškove knjige ima naslov »Osebnost«. Takoj v začetku pravi Podbevšek, da so dolga stoletja trajajoči boji za narodni obstoj povzročili, da smo bili Slovenci do nedavnega brez lastne upodabljaajoče umetnosti. Pravi, da smo imeli sicer veliko število umetnikov slovenskega rodu, ali vsi ti — naj so se uveljavljali doma ali v tujini — so se tako zelo predajali (reči je hotel menda, da so podlegali) tujemu vplivu, da bi jih smeli brez skrbi vključiti v umetnost sosednih narodov. Svoje odvisnosti so se tudi zavedali, saj so nekateri izmed njih prevzeli tuja imena in tudi na ta način kazali, da so se izneverili svojemu narodu. Danes — pravi Podbevšek — za trdno vemo, da so bili, izvzemši Ažbeta, skoraj brez pomena za slovensko umetnost in umetnost vobče.

Na strani XXXV piše Podbevšek spet, da je Jakopič že leta 1907. predložil ljubljanskemu občinskemu svetu načrt za ustanovitev Narodne galerije. Po tem načrtu bi naj pa bilo razstavljenih za začetek kakšnih 20 do 30 del njegovih tovarišev, in je trdil, da ne spadajo v Narodno galerijo dela umetnikov, ki so živeli pred njimi na Slovenskem, rekoč: »Kar so ti umetniki (namreč tisti pred Jakopičem) ustvarjali, je le sad tuje miselnosti. Iz nobenega umotvora ne odseva svobodna slovenska duša, nikjer ni pičice tipičnega slovenskega značaja, izvzemši nekaj diletantovskih poskušanj, ki so se rodile kje v samotni v hrepeniški duši nadarjenega amatorja.«

Na strani XXXVIII pravi Podbevšek, da je Jakopič leta 1910. izjavil tole: »Mislim, da se ne motim, če pravim, da slovenske umetnosti sploh ni bilo in je še ni — ona je še v bodočnosti. Toda sedaj smo na poti do nje in ali jo dosežemo, je odvisno od okoliščin... Umetnost postane slovenska tedaj, kadar nam postane življenjska potreba, kadar bomo iskali sebe v njej.«

Podbevšek pripoveduje na str. XXXIII, da je bilo za Jakopiča, ko je bil pri Ažbetu v Monakovem, izven vsakega dvoma prepričanje, da v naravi stalnih barv sploh ni in da se barve pod vplivom krožečega sonca in ozračja venomer spreminjajo ter se zrak trese in vsaka stvar izgublja konture in da se je v Monakovem Jakopič v precejšnji meri priučil sredstev, s katerimi je mogel upodabljeti svoje doživljanje. Na strani XVIII trdi Podbevšek, da je Jakopič vplival na svoje tovariše, da so tudi ti začeli zahajati v naravo in jo gledati s svojimi očmi ter da je njihno prizadevanje bilo uspešno, vendar pa ugotovi, da ob morebitni ustanovitvi umetnostne akademije, ne šteje v današnjih dneh nihče izmed Jakopičevih tovarišev, zraven se pa vprašuje, če naj ostane visoko

Vljudno vabimo vse tiste, ki smo jim pošiljali list na ogled, da se uvrstijo med naše naročnike, v nasprotnem primeru pa jih prosimo, da nam list vrnejo

Kakšni so Angleži?

V Angliji so že lani po vseh cestah in križiščih pospravili znamenja, ki kažejo pot v ta ali oni kraj, da tako otežkočijo delo nemškimi padalcem, ako bi se kje spustili na angleško ozemlje. Ker ni več teh znamenj, lahko zaide seveda tudi Anglež, posebno v megli. To se je zgodilo nekemu angleškemu časnika. Ni vedel, ne kod ne kam. Prvega človeka, ki je prišel mimo, je vprašal, če je na pravi poti v B... Kmet ga je nezaupljivo pogledal, zamahnil z roko in odgovoril: »Pred vojno bi bil vedel, zdaj sem pa pozabil.«

Kaj pišejo listi

P. n. novim naslovnikom „Slovenije“

Pred nekaj meseci smo razširili konzorcij »Slovenije« in se odločili list izpopolniti tako, da bi res prišli do premočnega razumniškega tednika, ki je ravno v teh časih tako potreben.

Ker pa je pri tem v največji meri odločujoča seveda finančna stran, Vas prosimo, da nam poravnate naročnino, ki znaša din 5.— na mesec. Ako tega ne morete za celo leto skupaj, prosimo za poravnavo v primernih za vas znosnih obrokih.

Če bi kdo iz tvornih ali drugih razlogov ne mogel več ostati naročnik, ga vabimo, da to takoj pove v obojestransko korist.

Tistega, ki bi nam lista ne vrnil, bomo šteli za naročnika.

Kakor nam je žal za vsakega naročnika, vendar je pri teh razmerah prvo, da smo si na jasnem glede redno plačujočega naročniškega kroga.

„Slovenija“ mora priti v vsako zavedno slovensko družino!

kvalitativna slovenska umetnost epizoda v kulturnem življenju našega naroda.

To je nekaj skoraj dobesednih posnetkov iz Podbevškovega »Jakopiča«. O njegovih razmišljanjih o oblikujoči umetnosti in visokodonečih besedah, ki jih je Podbevškovo pisanje polno, ne bomo obravnavali.

Iz zgornjih navedkov sledi zraven tega, da trdi Podbevšek, da je njegov »Jakopič« delo, ki je epohalno za slovensko kulturo, in torej ne kak mimo gredoč izraz kakšnega posameznika, še jasno in nedvomno tole:

1.) Vse, kar je bilo na slovenski zemlji ustvarjenega v oblikujoči umetnosti od davne preteklosti do Jakopičevih časov, je prineseno od drugod in ni nič vplivalo na razvitek slovenske oblikujoče umetnosti ter je torej za slovenstvo brez pomena.

2.) Slovenci smo bili do nedavnega brez oblikujoče umetnosti in vsa dolga vrsta oblikujočih umetnikov slovenskega pokolenja v preteklosti je bila k večjemu gnoj za tujo oblikujočo umetnost. Še l. 1910. ni bilo slovenske oblikujoče umetnosti.

3.) Slovenska Narodna galerija ni slovenska, ko zbira dela umetnikov slovenskega pokolenja za 6 stoletij nazaj, ker so stari oblikujoči umetniki ustvarjali iz tuje miselnosti in ni nikjer niti pičice tipičnega slovenskega značaja v njihovih delih.

4.) Rihard Jakopič se je izučil v Monakovem. Noben Jakopičevih tovarišev, ki so se učili v Monakovem in na katere je vplival tudi Jakopič, ki je zahteval l. 1907., da naj pridejo njih dela v tako Narodno galerijo, kot si jo ej on predstavljal — ni sposoben, da bi učil na slovenski umetnostni akademiji, če bo ustanovljena. Iz tega bi normalen človek sklepal, da nimamo pojmov za ustanovitev slovenske umetnostne akademije. (Konec sledi)

Kritik -o

Kakor je priden, je tudi moder kritik —o: »malec« skritizira, nazadnje pa da vsem Blažev blagoslov tako, da je vsem prav. Zadnjič se je pa le opogumil, ob smrti pisatelja Josipa Suchega. »Ko sem davi ugledal v listu njegovo ime med mljči«, piše —o., »me je presunilo in v spomin mi je priplaval Horacijev verz... Naglo je odšel Horacijev slovenski pisatelj... Staremu gospodu Suchemu v spomin sem vzel za pol ure v roke njegovega Horacija... Listal sem po rokopisu, ki ima na eni strani slovenski prevod, na drugi pa originalni tekst; vsaka pesem je opremljena s podrobnim komentarjem. Zares mnogo dela in pri delu še več ljubezni! Josip Suchy je prevedel celotnega Horacija... Prevodi Josipa Suchega so delo ljubezni in stremljivosti, niso pa stvaritev pesniškega duha. Suchy ni imel zadostne pesniške sile in tankega posluha za poetične lepote Horacijevih verzov.« Za dokaz navaja nato —o. eno kitico. Potem pa sklene: »Videti je, da se je Suchy pretresno

oklepal izvirnika. Tako je nekoč profesor Karel Glaser prevajal Shakespeara.«

Sploštevani kritik —o., nihče ne more presoditi, ali je pravilna vaša javna sodba po polurnem pregledovanju neobjavljene rokopisa, ki vam ga je malo pred smrtjo izročil g. Suchy, in nihče ne more vedeti, ali ste objavili za podkrepitev svoje sodbe najboljšo ali najslabšo kitico. Zato mislimo, da bi bilo priporočljivo, da kritike vam zaupanih, a neobjavljenih rokopisov ljudi, ki so odšli, opustite, in pokazete svoje sposobnosti kot kritik del, ki jih moremo vsi čitati. —kr—

K gostovanju mariborskega gledališča v Ljubljani

Vse je bilo lepo in najlepše. K vsemu zadovoljstvu bi si pa dovolili pripomniti, da naj bi mariborsko gledališče izbralo primernejšo dramo. Ko so prišli hrvaški pisatelji v Ljubljano, niso brali ali recitali švicarskih pesnikov in ko so pred leti gostovali ruski igralci v Ljubljani, niso nastopili s kako Cajnkarjevo, Dornikovo, Golouhovo, Kreftovo, Remčevu ali Standekerjevo igro, temveč so se pokazali in izkazali z Gorkim in Čehovom.

Jezirovni kotiček

Pred leti je založila »Umetniška propaganda« neko znanstveno knjigo, spisano v takem jeziku, da je prava karikatura slovensčine. Ta moja sodba se nanaša na pregibanje (sklanjatev in spregatev), skladnjo in rabo besed, zlasti skovank.

Nekaj primerov: našo življenje, svojo moštvo; nedokazanih trditvij; ki ga je granata vrgla ob tal; dva dnij; dejanja, na katere bi mogli biti ponosni; s preklicom; eni ter isti strup; niti in vlakni, z nebromjem vlaknij; spreminjave vlaknij; ta sijajni efekt; po čem drugim; drva, katere treba zložiti; obe psihoze; obe vzrasti; tim bolj; k večjem; uporablja pristavke, da zamaši ž njim praznine; v tričetrtini slučajev; dejstva, katere je dognala znanost. — Glagolske oblike: nezgorjen alkohol; sina, imejočega še nekaj opraviti; obstojam, obstojati; izrazujoč, naraščujoč, propadajoč, oglašujoč se; prenešen; kolneč; nazivljajoč, nazivljam; kar se jim navezi; skopljimo ga! (ta lj je menda zašel iz deleznika skopljen v velelnik skopimo); oboljenje (7krat); otrovjenih možgan; dojmavam (= dojemam); alkohol organe zamaščeva (slov.: zamaščuje); starinska oblika mogo (= morejo) je v strokovni prozi smešna.

Skladnja: uporabil sem literaturo, kolikor mi jo je bilo dostopno (sl.: je); kar sem smatral važnega (beri: imel za važno); potom poskusov, potom raziskavanj, prisilnim potom, zakonitim potom; odva-

janje potom črevesa, potom alkoholizacije; ob večkrat pripetivših se sestankih (slov.: ob ponovnih s.); maček, katerim velé ris ali tiger (beri: kakršnemu); temu ni tako (po nemškem vzorcu); samemu sebi jih ne sme prepustiti; po in pred napadi (sl.: pred napadi in po njih); urejamo naša dejanja; v dneh, na katerih se vrše slavnosti; kako stoji s pijancem (sl.: je); tako stoji z orientacijo; mnogo med njimi jih ugrabi TBC (sl.: mnoge izmed njih pobere...); postopanje s strani bolnikov napram nasprotnikom (sl.: ravnanje b. z nasprotniki); haluciniranje, pred in po katerem ga ni smatrati... (sl.: pred katerim in po katerem...); izvzemši pijancev (sl.: pijance), 60 odstotkov vzdržno ostalih bolnikov (sl.: 60 odst. boln., ki so ostali vzdržni); ob primerno se mu zdeči priliki (sl.: priložnosti, ki se mu zdi primerne); dvomimo na eksistenci delirijev (sl.: o eks.); potegne revolver in strelja dvakrat (sl.: ustrelji); šolo mrzé, boječi se kazni (sl.: boječ — ali pa: ker se bojé k.); spričo navedenim dejstvom (prav: spr. nav.ih dejstev) itd. itd. Na vsaki strani je vsaj en primer zloglasne konstrukcije po vzorcu »Išče se Uršo Plutovo«; n. pr. naj se ugotovi težo; bi se jo dalo nazvati...; v smešnosti, katero bi se dalo še prenašati; da bi se kogar koli postavilo na tako mesto; naj se ga oprostí itd.

V nikalnih stavkih, ki niso »eksistenčni«, rabi avtor osebkovo besedo v roditelju: kakor bi se ne bilo ničesar zgodilo; se ne opravi ničesar; da se tega delati ne sme; ali se je sploh ne omenja; kjer se ni pijanosti strogo sodilo; včasih rabi celo povedkovo določilo v roditelju (nam. v imenovalniku): pijanost ni ničesar drugega kot psihoza (sl.: nič dr.).

Na napačnem mestu beremo večkrat ločilne števnike namesto glavnih: dvoje zapahov, dvoje stražarjev; dvoje branjev (tu pa pisec nadaljuje: »ki so porabliale 50 do 100 gr tekočine«).

Nepotrebne srbskohrv. besede: obitelj, broj; istinit, osobito, dočim, nečuven, napram; hvalisati, smatrati, nadkriljevati, ostaviti, svedočiti i. dr. — Piščeve skovanke so večidel slabe: (na)bodritev, odkrnjivost, razplemenitev (= degeneracija), nebrojnokrat, odločenje (= odločitev), iztoč (= točenje), izslikavati (= okraševati) itd.

Med neštetiimi grškimi in latinskimi tujkami bereš v tej knjigi tudi: **deterneacija** (v blaznici) — ali je to križanka internacije z detencijo?

»Zolin roman« — to bi se smelo pisati, če bi se pisalo Trdinine bajke, slugina hči, vojvodin oče, Deteline povesti. — Stopnje so višje ali nižje; naš pisec pa piše: na **globočih** stopnjah (101), na **globočjo** stopnjo (86) — **globoko** je nasprotno **plitvemu!** »Pivec se skrivoma **opoja**« (93) — beri: opija, opiva. »Nasnivek« (135) naj bo (slutim), to kar je kdo nasnoval, torej nasutek(?) — Neoporene soproge (123), neovrzen način (120) sta morebiti le stavski pomoti.

ravni nasledek dejstva, da ga preprosto treba ni. Popolnoma nemogoče je, da bi pri katerem koli drugem kulturnem narodu, posebno pa še na primer pri Francozih in Angležih, a prav tako tudi pri Nemcih ali Italijanih, sploh mogel prebiti človek, ki bi bil tako skregan s svojo materinščino kakor na primer naša časnika-rija. Kajti takoj bi nastopila vsa javnost in ga obsodila, da bi bil nemogoč za zmerom. Kako so v tem pogledu drugi narodi tenkočutni, dokazuje tale primer. Švica ima v teh dneh svoje težave zaradi premajhnega pridelka. Zato hoče povečati obseg obdelane zemlje in v ta namen so začeli z veliko propagando, ki jo je nekdo krstil za »Anbauschlacht« — setveno bitko. To bi bila beseda, ki bi se ji zgolj z jezikovnega stališča ne dalo kaj prigovarjati, pri nas smo dobili v zadnjih časih vse polno podobnih tvorb, pa se ni še doslej noben jezikoslovec »natačnejš« spotaknil ob nje. Toda demokratičnim švicarjem beseda ni bila všeč, preveč jim diši po celostni miselnosti in njeni uniformiranosti, zraven je pa še švicarskemu ljudstvu tuja. Na švicarske dnevnike se je usula ploha protestov. Med drugimi se je oglašil poslanec Muschg v dnevniku »Die Tat« z dne 4./5. p. m. Pravi, da so na tem, razpiti veliko stvar v slabo besedo. Kajti »Anbauschlacht« da je skozi in skozi nešvicarska besedna nakaza. Pred vsem da je švicarju že beseda »anbauen« tuja, švicar da pozna samo »Anpflanzen«. Še manj pa se sme govoriti o kakšni bitki,

Dosledno piše avtor »konečno«. »Syndromus Korsakowii« se imenuje v tej knjigi »Korsakowljega psihoza« (145), »Korsakowljega bolezen« (148) — tako se ne more glasiti svojilni pridevnik ruskega imena Korsakov. Prva (obsežnejša) izdaja Breznik-Ramovševega »Slov. pravopisa« ima Čehovlje črtice, Brusilovljeva oteživa; Andrejevljeve drame. — »Alkohol okvari celo vrsto organov, med njimi vse slezi« (151) — mar so to žleze? »Slezaate juhe« (52) = slizaste, sliznate, sluzaste? »Razbiranje v prvotine« (11) beri: v prvine (elemente)! (Prvotine bi bile prvenci pridelkov, novina.)

—ABC—

Spet »jutrovščina«

»Jutro« v 21. št. prinaša spet eno roparskih zgodb, ki so tako pri srcu njegovim ljudem. V njej beremo med drugim: »...Drugi člani razbojniške tolpe so med stalnim streljanjem bežali skozi Wolworthovo hišo in neko drugo ogromno **veleblagovnico**. **Veleblagovnici** sta bili tedaj **napolnjeni s kupovalci**« itd. Zdi se, da »Jutro« časnikar sam ne ve, kaj pomeni ta neslovenska beseda »veleblagovnica«, ker sicer je ne bi napolnil z ljudmi, temveč z blagom. »Veleblagovnica« ni nič drugega kakor velika trgovina, ali če hočete velika trgovska hiša, ki je napolnjena z različnim blagom in navadno polna kupovalcev. »Ta-Ta« se ne razlikuje od drugih trgovin po tem, da ima blaga, ker ga imajo več ali manj vse prodajalne. Nemci naj le imajo svoj »Warenhaus«, mi pa dobro razlikujemo skladišča in trgovino. Pleteršnik pozna pod blagovnico samo edino hčer v hiši, ki ji pripade vse premoženje. Ali vidite, da ne smemo velikih blagovnic mešati z »veleblagovnicami«?

—kr—

Popravi!

V zadnji številki »Slovenije« z dne 21. januarja t. l. je bil na 3. strani priobčen sestavek o prihodnji slovenski umetnostni akademiji. Tiskarski škrt je pa pokvaril naslov tega sestavka tako, da se je glasil naslov »Kaj je in naj bo s slovensko umetnostno zgodovino«, namesto pravilno »Kaj je in naj bo s slovensko umetnostno akademijo«. Iz besedila sestavka je sicer takoj v začetku razvidno, da gre za slovensko umetnostno akademijo, ne pa za umetnostno zgodovino.

Prav tako sta se vrinili v sestavek o nestrokovnjaški oceni klavirskega koncerta B. Mosulinove v zadnji številki »Slovenije« dve tiskovni napaki. Ni pravilno oznamenilo izvajane Ravelove skladbe »Oudine«, temveč je prav »Ondine«, kar je vsak glasbeno izobraženi bralec takoj opazil. Pri Debussyjevi skladbi Bruyères pa mora biti opomba: (skladba iz drugega dela preludijev), ne pa, kot je bilo napačno tiskano: (skladba in 2 dela preludijev), kar seveda nima nobenega smisla.

Boj za jezikovno snažnost in poštenost

V »Jutro« pogreva o. spet kedaj tudi staro modrost, da smo Slovenci narod jezikoslovcev. Saj nič ne rečemo, precej resnice je v tej trditvi. Toda dejstvo naše jezikovne skrbnosti ima dva močna razloga, na katera smo vprav mi že dovoljkrat kazali. Prvi je pač ta, da je bil za naš narod ravno jezik najbolj bistveno označevalo. Drugi narodi so se bolj ali manj ločili od sosedov po naravnih in državnih mejah, po zgodovinskem izročilu, po gospodarsko in politično zaokroženem ozemlju. Nam to ni bilo dano. Zato je popolnoma naravno, da smo prav posebno čuli nad slovenskim jezikom, tem skoraj ediniim oznamenilom naše narodne biti in pripadnosti. Kajti kdor je ta jezik govoril in ga priznaval, je s tem že stal v našem narodnem občestvu. Kdor ga je pa malil in zafajeval, ta se je izločil iz njega kljub svojemu pokolenju.

Drugi razlog ni nič slabši od prvega. Zmeraj je bilo ljudi, tudi in celo pred vsem domače krvi, ki so naš jezik skušali potvarjati in ga slabiti s tujim izražanjem in besediščem. Odpor proti takemu skrotovičenemu in pohabljenemu jeziku je nekaj sociološko in psihološko naravnega. Zavedno ali vsaj podzavedno so čutili pravi slovenski ljudje, da slabe z jezikom, ki je ljudstvu tuj, tudi narodno — in celo socialno — odpornost prav tega

ljudstva. In seveda se stvar lahko tudi obrne: tisti med nami, ki pišejo ali celo govore jezik, ki je v besedi in skladnji neslovenski, torej tuj, pa ga še povrh predstavljajo za naš jezik, slabe zavedno ali podzavedno našo narodno odpornost v prejšnjih časih bolj nasproti Nemcem in Italijanom, sedaj bolj nasproti sorodnim narodom na jugu. Ker pa ni narodna odpornost stvar, ki bi se dala brez škode za narodno nraštvenost tu dodajati in tam odtegovati kakor specerijsko blago, slabe dejansko taki grehi zoper naš jezik našo narodno odpornost na vse strani.

Prav zaradi tega so bili pa bojevniki za snago našega jezika zmeraj obenem tudi najboljši slovenski ljudje. Nič ne de, če so bili včasih nekoliko hudo natančni. V resni stvari je zmeraj boljša večja vna kakor malomarnost. Zato je tudi Prešeren, takoj ob velikem začetku, tako odločno in posmehljivo odklonil vrazovstvo, in še bolj posmehljivo in jedko je odklonil Cankar Vrazove majhne naslednike.

Samo v nečem ima o. brezpogojno prav, v tem namreč, da pišejo tudi znani pisatelji slovensčino, ki dobiva ukore jezikoslovcev, in pa v tem, da so pri drugih narodih »jezikovna navodila« znatno redkejša. Prvo je pač naravni nasledek sestavnega izkazevanja naše besede, saj mora nehoti tudi vestnejšemu človeku zakrneli jezikovna vest, ko vidi, da se sme v slovensčini vsakdo spakovati, kakor se mu zdi. Če pa pri drugih ni toliko jezikovnega razravnjanja, je pa to spet na-

kajti ta beseda je hudo neprimerna za ustvarjajoči namen, ki ga ima povečanje obdelane zemlje, na vse povrh pa je še vzeta iz jezikovne in duhovne orožarnice zamejstva. Muschgu se celo naravnost zdi, da bi utegnila biti slaba beseda ovira za dobro stvar.

Muschgu so seveda pritrjevali še drugi dopisniki. Pri tem pa je zanimivo to, da pišejo nemški Švicarji isti knjižni jezik kakor Nemci v rajhu. Pa vendar ta odpor. A naša časnika-rija nam hoče zameriti, če odklanjamo besede, ki prihajajo iz drugih knjižnih jezikov in ki so nam po obliki in vsebini tuje.

Prazna vera in napreden časopis

»Slovenski Narod« vsak ponedeljek prerojuje ljudem iz zvezd prihodnost za teden dni. Janez Trdina je zapisal:

Človeškemu napredku je največja sovražnica brez dvombe prazna vera. Mora se tedaj skrbno odstraniti vsaka, tudi najmanjša stvarica, ki goji to kužno pošast... Sleparski pisatelji takih čenč naj se ponasajo in vesele, da so ukradli že toliko ti-soč s potom in žulji prisluženih goldinarjev našemu praznovernemu kmetu in delavcu.

Urednik in izdajatelj: Ivan Zorec, pisatelj v Ljubljani